
BhaktinirjharinyAm Bhaktidarshanam-Ekam
Samikshatmakamadhyayana-Prarupyam

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಂ-
ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕಮಧ್ಯಯನ-ಪ್ರಾರೂಪ್ಯಂ

Document Information

Text title : Bhaktinirjharini Prarupyam

File name : bhaktinirjhariniPrarupyam.itx

Category : misc, article, pradiptakumarananda

Location : doc_z_misc_general

Author : (Copyright) Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Transliterated by : Pradipta Kumar Nanda pknanda65 at gmail.com

Proofread by : Pradipta Kumar Nanda

Description/comments : bhaktinirjhariniNyAM pratipaditaM bhaktidarshanam-ekaM samIkShAtmakamadhyayana-

Acknowledge-Permission: (Copyright) Pradipta Kumar Nanda

Latest update : August 19, 2026

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 19, 2026

sanskritdocuments.org

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಂ- ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕಮಧ್ಯಯನ-ಪ್ರಾರೂಪ್ಯಂ

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಂ-ಏಕಂ ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕಮಧ್ಯಯನ-
ಪ್ರಾರೂಪ್ಯಂ

೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನಾ

ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಪರಂಪರಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನತಮಾ, ಸಮೃದ್ಧತಮಾ ಚ
ದಾರ್ಶನಿಕಪರಂಪರಾ ವರ್ತತೇ . ಅಸ್ಯಾಃ ಪರಂಪರಾಯಾಃ ಮೂಲಲಕ್ಷ್ಯಂ ನ
ಕೇವಲಂ ತತ್ತ್ವಚಿಂತನಂ, ಅಪಿತು ಮಾನವಜೀವನಸ್ಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಪರಿಷ್ಕಾರಃ,
ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಃ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಭೂತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ .
ವೇದೇಷು, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರೇಷು, ಪುರಾಣೇಷು,
ಆಗಮೇಷು, ಭಕ್ತಿಸೂತ್ರೇಷು ಚ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾನಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಸ್ಯ
ದೃಢಮೂಲಾಧಾರತ್ವೇನ ಸ್ವೀಕೃತಾನಿ .

ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಸ್ಯ ವಿವಿಧೇಷು ಸಾಧನಮಾರ್ಗೇಷು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಃ,
ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಃ, ಯೋಗಮಾರ್ಗಃ, ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ . ಏತೇಷು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಃ
ಸರ್ವಾಧಿಕಂ ಲೋಕವ್ಯಾಪೀ, ಸುಗಮಃ, ಸರ್ವಜನಸುಲಭಃ ಚ ಮನ್ಯತೇ
 . ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರೇ ಭಕ್ತಿಃ “ಪರಮಪ್ರೇಮರೂಪಾ”, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಭಕ್ತಿಸೂತ್ರೇ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಸ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠೋಪಾಯಃ, ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಸುಲಭತಮಮಾರ್ಗಃ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮೋಕ್ಷಾತಿಶಾಯಿನೀ ಸಾಧನಾ ಚ
ನಿರೂಪಿತಾ .

ಏವಮೇವ ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯೇಽಪಿ ಭಕ್ತಿಪರಂಪರಾ ನ ಕೇವಲಂ
ಜೀವಿತಾ, ಅಪಿತು ನವಚೇತನಯಾ ಸಮನ್ವಿತಾ ದೃಶ್ಯತೇ . ಆಧುನಿಕಕವಯಃ
ಪ್ರಾಚೀನಶಾಸ್ತ್ರೀಯಪರಂಪರಾಂ ಸಮಾದೃತ್ಯ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ನವೀನರೂಪಂ
ಸಮಾಜಾಯ ಸಮರ್ಪಿತವಂತಃ . ತಾದೃಶೇಷು ಗ್ರಂಥೇಷು “ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ”
ವಿಶೇಷಮಹತ್ತ್ವಮಾವಹತಿ .

ಅಯಂ ಗ್ರಂಥಃ ಕೇವಲಂ ಸ್ತೋತ್ರಸಂಗ್ರಹಃ ನ, ನ ಕೇವಲಂ ಭಕ್ತಿಗೀತಸಂಗ್ರಹಃ, ಅಪಿತು ಭಾರತೀಯಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ ಇತಿ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಶಕ್ಯತೇ . ಅಸ್ಮಿನ್ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥಃ, ಶ್ರೀರಾಮಃ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ, ಭಗವಾನ್ ಶಿವಃ, ಆದಿಶಕ್ತಿಃ, ಶ್ರೀಗಣೇಶಃ, ದೇವೀ ಸರಸ್ವತೀ ಚ ವಿವಿಧಸ್ವರೂಪೈಃ ಸ್ತುತಾಃ ಸಂತಿ . ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಕೇವಲಂ ಧಾರ್ಮಿಕಕ್ರಿಯಾರೂಪೇಣ ನ, ಅಪಿತು ಆತ್ಮನಮರ್ಪಣಸ್ಯ, ಈಶ್ವರಾನುಭವಸ್ಯ, ಪ್ರೇಮ್ಣಃ, ಲೋಕಮಂಗಲಸ್ಯ, ನೈತಿಕಜೀವನಸ್ಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಿಕಾಸಸ್ಯ, ಚ ಆಧಾರರೂಪೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ದೃಶ್ಯತೇ .

ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಸಂಪಾದಕೀಯಭಾಗೇ ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಪರಮಪ್ರೇಮಮಯಂ, ಅಮೃತಸ್ವರೂಪಂ, ಪರಮಾತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸ್ಯ ಸಹಜಮಾರ್ಗಃ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ . ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ, ಜೀವಃ, ಜಗತ್, ಈಶ್ವರಃ, ಭಕ್ತಿಃ, ಮೋಕ್ಷಃ, ಉಪಾಸನಾ, ಕರುಣಾ, ಸಮರ್ಪಣಂ, ವಿಶ್ವಬಂಧುತ್ವಂ, ಸಮನ್ವಯಭಾವಃ ಚ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಂಬಂಧತಯಾ ನಿರೂಪಿತಾಃ . ಅತೋಽಯಂ ಗ್ರಂಥಃ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಂಥತ್ವಾತಿರಿಕ್ತಂ ದಾರ್ಶನಿಕಗ್ರಂಥತ್ವೇನಾಪಿ ವಿಚಾರಣೀಯಃ .

ಯದ್ಯಪಿ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ವಿಷಯೇ ಬಹವಃ ಶೋಧಪ್ರಬಂಧಾಃ ವಿರಚಿತಾಃ, ತಥಾಪಿ ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಿಶೇಷತಃ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯೇ, ಸಮ್ಯಗನುಸಂಧಾನಂ ಅದ್ಯಾವಧಿ ನ ದೃಶ್ಯತೇ . ನಾಸ್ಯ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವಂ, ಜೀವತತ್ತ್ವಂ, ಮೋಕ್ಷತತ್ತ್ವಂ, ಉಪಾಸನಾದರ್ಶನಂ, ಸಮನ್ವಯವಾದಃ, ಭಕ್ತೇಃ ತಾತ್ತ್ವಿಕಸ್ವರೂಪಂ ವಾ ಪೃಥಗನುಶೀಲಿತಂ . ಏಷ ಏವ ಪ್ರಸ್ತುತಶೋಧಸ್ಯ ಮೂಲಪ್ರೇರಣಾಸ್ತೋತಃ ತಥಾ ಅನುಸಂಧಾನ-ಅಂತರಾಲಃ (ಐಸೇನೇಅರ್ಚ್ ಗ್ರಪ್) ಅಸ್ತಿ .

ಪ್ರಸ್ತುತೇ ಶೋಧೇ ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಿಷಯವಸ್ತುಂ ದಾರ್ಶನಿಕದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಪರಿಕ್ಷ್ಯ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಸ್ಯ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ, ತಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಾಧಾರಃ, ತಸ್ಯ ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಪರಂಪರಾಯಾಂ ಸ್ಥಾನಂ, ಆಧುನಿಕಸಮಾಜೇ ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕತಾ ಚ ಸಮ್ಯಗನುಶೀಲಿಷ್ಯತೇ . ಏತದರ್ಥಂ ಉಪನಿಷದಃ, ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ, ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಂ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಂ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣಂ, ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣಂ, ಸ್ಕಂದಪುರಾಣಂ, ಪ್ರಮುಖವೇದಾಂತಭಾತುಲನಾತ್ಮಕದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಅವಲಂಬನೀಯಾಃ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ .

ಅಸ್ಯ ಶೋಧಸ್ಯ ಪ್ರಮುಖಲಕ್ಷ್ಯಂ ನ ಕೇವಲಂ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಪರಿಚಯಪ್ರದಾನಂ, ಅಪಿತು ತಸ್ಮಿನ್ ನಿಹಿತಸ್ಯ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ತಾತ್ತ್ವಿಕಪ್ರತಿಪಾದನಂ, ಭಾರತೀಯಭಕ್ತಿಪರಂಪರಾ ಸಮನ್ವಯಾತ್ಮಕಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನಂ, ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಮೂಲ್ಯನಿರ್ಧಾರಣಂ ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ . ಅಯಂ ಶೋಧಃ ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತದರ್ಶನಸ್ಯ

ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣಂ ಯೋಗದಾನಂ ದಾಸ್ಯತೀತಿ ದೃಢಾ ಅಪೇಕ್ಷಾ ವಿದ್ಯತೇ .

೨. ಅನುಸಂಧಾನ-ಅಂತರಾಲಃ (ಘೋಸೇಅರ್ಚ್ ಗ್ರಹ್)

ಉಪಲಬ್ಧಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ಯತ್ ವೇದೇಷು, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ, ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರೇ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಭಕ್ತಿಸೂತ್ರೇ ಚ ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ, ಸಾಧನಂ, ಸಾಧ್ಯಂ, ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿತ್ವಂ ಚ ವಿಸ್ತರೇಣ ನಿರೂಪಿತಂ . ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಹಿತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯಮೂಲ್ಯಾಂಕನಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಕೃತಂ . ಪರಂತು ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಾಧಾರಃ, ತತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವಂ, ಬ್ರಹ್ಮ-ಜೀವ-ಜಗತ್ಸಂಬಂಧಃ, ಸಮನ್ವಯದೃಷ್ಟಿಃ, ಮೋಕ್ಷಚಿಂತನಂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮೂಲ್ಯಬೋಧಶ್ಚ ಸಮಗ್ರರೂಪೇಣ ಅದ್ವೈತವಾದಿ ನಾನುಶೀಲಿತಃ . ಅಯಂ ಶೋಧಃ ತದೇವ ರಿಕ್ತಸ್ಥಾನಂ ಪೂರಯಿತುಂ ಪ್ರಯತಿಷ್ಯತೇ .

೩. ಶೋಧಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತಾ ಏವಂ ಔಚಿತ್ಯಂ

ಅಸ್ಯ ಶೋಧಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತಾ ನಿಮ್ಮಲಿಖಿತಕಾರಣೈಃ ಸುಸ್ಪಷ್ಟಾ ಭವತಿ-

- ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನಾಯ .
- ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಮೂಲ್ಯನಿರ್ಧಾರಣಾಯ .
- ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಆಧುನಿಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಸ್ತಾವನಾಯ .
- ಭಾರತೀಯಸಮನ್ವಯಪರಂಪರಾಯಾಃ ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಯ .
- ಸಂಸ್ಕೃತಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರೇ ಯೋಗದಾನಸ್ಯ ವಿವೇಚನಾಯ .
- ಆಧುನಿಕಮಾನವಜೀವನೇ ಭಕ್ತೇಃ ನೈತಿಕ-ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮಹತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾಯ .

೪. ಶೋಧಸ್ಯ ಉದ್ದೇಶ್ಯಾಃ

೧. ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ .

೨. ಗ್ರಂಥೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಸ್ಯ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವಸ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣಂ .

೩. ಬ್ರಹ್ಮ-ಜೀವ-ಜಗತ್ಸಂಬಂಧಸ್ಯ ವಿವೇಚನಂ .

೪. ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ತಥಾ ಉಪಾಸನಾದರ್ಶನಸ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಣಂ .

೫. ಮೋಕ್ಷದೃಷ್ಟೇಃ ನಿರೂಪಣಂ .

೬. ಸಮನ್ವಯದೃಷ್ಟೇಃ ಅನುಸಂಧಾನಂ .

೭. ಭಾರತೀಯಭಕ್ತಿದರ್ಶನಪರಂಪರಾಯಾಂ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಸ್ಥಾನನಿರ್ಧಾರಣಂ .

೫. ಶೋಧಪ್ರಶ್ನಾಃ

೧. ಕಿಂ ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ ಕೇವಲಂ ಭಕ್ತಿಕಾವ್ಯಸಂಗ್ರಹಃ, ಉತ ದಾರ್ಶನಿಕಗ್ರಂಥಃ?

೨. ಗ್ರಂಥೇ ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಥಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ?

೩. ಬ್ರಹ್ಮ, ಜೀವಃ, ಜಗಚ್ಛ ಕಥಂ ನಿರೂಪಿತಾನಿ?

೪. ಕಿಂ ಭಕ್ತಿಃ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನಸಾಧನತ್ವೇನ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ?

೫. ಕಿಂ ಗ್ರಂಥೇ ಸಮನ್ವಯವಾದಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ ದೃಶ್ಯತೇ?

೬. ಆಧುನಿಕಸಮಾಜೇ ಅಸ್ಯ ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಪ್ರಾಸಂಗಿಕತಾ ಕಾ?

೬. ಪರಿಕಲ್ಪನಾ (ಃಯೋಧೇಸಿಸ್)

ಅಸ್ಯ ಶೋಧಸ್ಯ ಮೂಲಪರಿಕಲ್ಪನಾ ಏಷಾ ಯತ್ ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ ಕೇವಲಂ ಭಕ್ತಿಕಾವ್ಯಸಂಗ್ರಹಃ ನಾಸ್ತಿ, ಅಪಿತು ಭಾರತೀಯಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಸಮನ್ವಯಾತ್ಮಕಃ, ವೇದಾಂತಾಧಾರಿತಃ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಮೂಲ್ಯಸಂಪನ್ನಶ್ಚ ಗ್ರಂಥಃ . ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ

ಭಕ್ತಿಃ ಕೇವಲಂ ಭಾವೋದ್ರೇಕಃ ನ, ಅಪಿ ತು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸ್ಯ, ಆತ್ಮೋನ್ನತೇಃ, ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಭಾವೀ ಸಾಧನಂ .

೭. ಶೋಧಪದ್ಧತಿಃ

- ವರ್ಣನಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ
- ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ
- ತುಲನಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ
- ದಾರ್ಶನಿಕವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ
- ಪಾರಾಲೋಚನಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ
- ಆಗಮನ-ನಿಗಮನಾತ್ಮಕಪದ್ಧತಿಃ

೮. ಅಧ್ಯಾಯವಿಭಾಜನಂ

ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಕಪರಂಪರಾ

- ಭಕ್ತೇಃ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಃ
- ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ
- ವೈದಿಕೇಷು ಭಕ್ತಿಃ
- ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಕ್ತೇಃ ಸಂಕೇತಾಃ
- ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ ಭಕ್ತಿಯೋಗಃ
- ನಾರದ-ಶಾಂಡಿಲ್ಯಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಯೋಃ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಂ
- ಭಾಗವತಪುರಾಣೇ ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ

ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ-ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಪರಿಚಯಃ ತಥಾ ಸ್ವರೂಪವಿಶ್ಲೇಷಣಂ

- ಗ್ರಂಥಕಾರಸ್ಯ ಪರಿಚಯಃ
- ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ರಚನಾಪ್ರಯೋಜನಂ
- ಗ್ರಂಥಸ್ಯ ಸಂರಚನಾ
- ಭಾಷಾಶೈಲೀ
- ಕಾವ್ಯವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಂ
- ದಾರ್ಶನಿಕಪ್ರವೃತ್ತಿಃ
- ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯೇ ಸ್ಥಾನಂ

ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವಂ

- ಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಂ
- ಪ್ರೇಮಭಕ್ತಿಃ
- ಶರಣಾಗತಿಃ
- ಉಪಾಸನಾ
- ಗುರು-ಭಕ್ತಿಃ
- ನಾಮಮಹಿಮಾ
- ಭಕ್ತೇಃ ಸಾಧನಾನಿ
- ಭಕ್ತೇಃ ಫಲಂ

ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ-ಜೀವ-ಜಗನ್ನೋಕ್ಷತತ್ತ್ವಾನಾಂ ದಾರ್ಶನಿಕಮೀಮಾಂಸಾ

- ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಂ
- ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪಂ
- ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ
- ಜಗತ್ಸ್ವರೂಪಂ
- ಭಕ್ತೇಃ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯತ್ವಂ
- ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಂ
- ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಜೀವನದೃಷ್ಟಿಃ

ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಸಮನ್ವಯದರ್ಶನಂ ತಥಾ ಸಮಕಾಲೀನಪ್ರಾಸಂಗಿಕತಾ

- ವೈಷ್ಣವ-ಶೈವ-ಶಾಕ್ತಸಮನ್ವಯಃ
- ಧಾರ್ಮಿಕಸೌಹಾರ್ದಂ
- ಲೋಕಮಂಗಲದೃಷ್ಟಿಃ
- ನೈತಿಕಮೂಲ್ಯಾನಿ
- ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಸೇವಾ
- ಆಧುನಿಕಸಮಾಜೇ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕತಾ

ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಉಪಸಂಹಾರಃ

- ಶೋಧನಿಷ್ಕರ್ಷಾಃ
- ಮೌಲಿಕಯೋಗದಾನಂ
- ಶೋಧಸ್ಯ ಸೀಮಾಃ
- ಭಾವಿಶೋಧಸ್ಯ ಸಂಭಾವನಾಃ

೯. ಅಪೇಕ್ಷಿತನಿಷ್ಕರ್ಷಾಃ

ಅಸ್ಯ ಶೋಧಸ್ಯ ಅಂತೇ ಸಿದ್ಧೇತ ಯತ್ ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ ನ ಕೇವಲಂ ಭಕ್ತಿಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಃ, ಅಪಿತು ಆಧುನಿಕಭಾರತೀಯಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗ್ರಂಥಃ ಅಸ್ಮಿ . ಅಸ್ಮಿನ್ ಭಕ್ತಿಃ ಪರಮಪ್ರೇಮರೂಪಾ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಭೂತಾ, ಸಮನ್ವಯಾತ್ಮಿಕಾ, ಮಾನವೀಯಮೂಲ್ಯಸಮನ್ವಿತಾ ಚ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ . ಗ್ರಂಥಃ ಭಾರತೀಯದಾರ್ಶನಿಕಪರಂಪರಾಯಾಃ ಆಧುನಿಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಪ್ರಸ್ತುತಿ ತಥಾ ಸಂಸ್ಕೃತಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟಂ ಸ್ಥಾನಂ ಅರ್ಹತಿ .

ಅಸ್ಯ ವಿಷಯಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟಾ ಮೌಲಿಕತಾ ವಿದ್ಯತೇ . ವಿಶೇಷತಃ “ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ”-ಗ್ರಂಥೇ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥಃ ಕೇವಲಂ ಪೂಜ್ಯದೇವತಾ ನ, ಅಪಿತು ದಾರುಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಶ್ವಬಂಧು, ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲಃ, ಸಮನ್ವಯಸ್ಯ ಪ್ರತೀಕಃ ಇತಿ ವಿವಿಧೈಃ ರೂಪೈಃ ನಿರೂಪಿತಃ . ಅತಃ ಏಷಃ ವಿಷಯಃ ದರ್ಶನವಿಭಾಗಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾವಾರಿಧಿಶೋಧಾಯ ಅತ್ಯಂತೋಪಯುಕ್ತಃ ಭವತಿ .

೧೦. ಸಹಾಯಕಗ್ರಂಥಾಃ

- ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀ (ಮೂಲಗ್ರಂಥಃ)
- ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದರ್ಶನಂ
- ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರಸುಧಾನಿಧಿಃ
- ಭಗವದ್ಗೀತಾ
- ಉಪನಿಷದಃ
- ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ
- ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ
- ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಂ
- ಶಾಂಡಿಲ್ಯಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಂ
- ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣಂ
- ಸ್ಕಂದಪುರಾಣಂ
- ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಸಂಬದ್ಧಾಃ ಶೋಧಗ್ರಂಥಾಃ
- ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯಸಂಬದ್ಧಾಃ ಗ್ರಂಥಾಃ
- ವೇದಾಂತದರ್ಶನಗ್ರಂಥಾಃ
- ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಸ್ಯ ಇತಿಹಾಸಗ್ರಂಥಾಃ
- ಶೋಧಪತ್ರಾಣಿ, ಪ್ರಬಂಧಾಃ, ಅಂತರ್ಜಾಲಸಂಬಂಧೀಯಾಃ ಸಮೀಕ್ಷಾಲೇಖಾಶ್ಚ

ಅನ್ಯೇ ಸಂಭಾವಿತಶೋಧವಿಷಯಾಃ

೧. ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭಕ್ತಿದರ್ಶನಂ-ಏಕಂ ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕಮಧ್ಯಯನಂ

೨. ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥತತ್ತ್ವಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಸ್ವರೂಪಂ - ಏಕಂ ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕಮಧ್ಯಯನಂ

೩. ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣೀಕಾವ್ಯೇ ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವಿಮರ್ಶಃ

೪. ದುರ್ಗಾಮಾಧವಷಟ್ಕೀ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷದರ್ಶನಂ

೫. ಜಗನ್ನಾಥಸಂಸ್ಕೃತೇಃ ದಾರುಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವಂ

೬. ಭಕ್ತಿನಿರ್ಝರಿಣ್ಯಾಂ ಪ್ರಪತ್ತಿವಾದಃ

೭. ರಸಕುಲ್ಯಾದಶಕೇ ಸಖೀಭಾವಸ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕಮಹತ್ತ್ವಂ

೮. ಕಾತ್ಯಾಯನೀಸ್ತುತೌ ಬ್ರಹ್ಮವಾರ್ತಾಷ್ಟಕೇ ಚ ಓಂಕಾರನಾದಬ್ರಹ್ಮವಾದಃ

೯. ದಶಮಹಾವಿದ್ಯಾಗೀತೇ ಶಾಕ್ತದರ್ಶನಸ್ಯ ವಿಮರ್ಶಃ

೧೦. ರಾಮಮಟತ ಇತಿ ಪದ್ಯೇ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಸಾಧನಂ

Prof.Pradipta Kumar Nanda

Retd.Head, Dept.of Sarvadarshan

SJSV,Puri

Written by Dr. Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orisa pknanda65 at gmail.com

BhaktinirjharinyAm Bhaktidarshanam-Ekam Samikshatmakamadhyayana-Prarupyam

pdf was typeset on August 19, 2026

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

